T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Ondördüncü İçtima

1 . 12 . 1340 Pazartesi

Mündereoat

	Sayfa
1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI :	412:413
2. — EVRAKI VARİDE :	413
Lâyihalar	413
1. — Pamuk mahsulüne ârız olan haşeratın imhası hakkında kanun lâyihası. (1/542)	413
2. — Ereğli - Karadere Şimendifer hattının inşa edilmesi için 1340 bütçesine mevzu tahsisatın 1341 senesinde dahi sarfı hakkında kanun lâyihası (1/541)	413
Teklifler	413
1. — Edirne Mebusu Hüseyin Rıfkı Beyin; Teksiri nüfus hakkında teklifi kanunisi (2/375)	
2. — Antalya Mebusu Ahmet Saki Bey ve Rüfekasının; (Umum Memurin Kanunu) ünvanlı teklifi kanunileri (2/376)	413
Tezkere	413
1. — Mücadelei milliyede hizmetleri sebkedenlerin taltiflerine dair olan 24 Kanunusani 1340 tarihli Kanunun tefsirine dair Başvekâletten mevrut tezkere (3/318)	413
Takrir	413
1. — 15 Nisan 1340 tarihli devlet ormanlarından köylülerin intifâ hakkı Kanununun birinci maddesindeki (Köy mahiyetinde kasaba âhalisi) tabirinin tefsirine dair Kastamonu Mebusu Halit Beyin takriri (4/220)	413
Evrakı Saire	413
1. — Mısır Meclisi Mebusan ve Âyan Riyasetlerindein mevrut pretesto telgrafları.	413:418
3. — SUALLER VE CEVAPLAR	418
1. — Edirne Mebusu Hüseyin Rıfkı Beyin; Hidivvi Mısır Abbas Hilmi Paşanın harbi umumi esnasında harbiye veznesinden tavizen para alıp almadığına ve saireye dair suali ve Müdafaai Milliye Vekili Ali Fethi Beyin şifahi cevabı,	418: 419
2. — Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyyin; İzmir'de «Şark Halı Kumpanyası» Fabrikasında müstahdem işçilere ve İstanbul'da Ayvansaray'da kâim «Şark Değirmencilik» namındaki şirketin ve «Bomonti» Bira Fabrikasının muamelâtında Türkçe istimal olunmadığına ve saireye dair Ticaret Vekâletinden suali.	419

Sayfa

3. — Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin; İstanbul'da Tersane Fabrikalarında çalışan amelenin yevmiyelerine ve mezkûr müessesede «Tersane Sanat Mektebi» açılmasına ve saireye dair Müdafaai Milliye, Ticaret ve Maarif Vekâletlerinden sualleri.

Sayfa

4. — MÜZAKERE EDİLEN MEVADD : 419

1. — Bilûmum ormanların fenni usulü idaresine ve işletilmelerine mütedair 22 Nisan 1340 tarihli Kanuna tezyil edilmek üzere (1/518) numaralı kanun lâyihası ve Ziraat Encümeni mazbatası. 419;430

BİRİNCİ CELSE

Bedi müzakerat saat : 2,18

REİS : Kâzım Paşa

KÂTİPLER : Rüşen Eşref Bey (Karahisarı Sahip), Ragıp Bey (Zonguldak)

REİS — Efendim, celseyi açıyorum.

1. — ZABTI SABIK HULÂSASI :

REİS — Zabtı sabık hulâsası okunacak:

Onüçüncü İçtima

27 Teşrinisani 1340 Perşembe

Birinci Celse

Kâzım Paşa Hazretlerinin tahtı riyasetlerinde inikat ederek zabtı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu.

Evrakı varide ait oldukları mahallere havale edildikten sonra Başvekil Fethi Bey tarafından Hükümetin Programı okundu. Bu babta bir müddet müzakere cereyan ettikten sonra tayini esami ile Heyeti Vekileye beyanı itimat edilmesine dair olan takrir bedelkabul ârâ istihsal edildi. Tasnif neticesinde 188 âzanın reye iştirak ettiği ve müttefikan kabineye beyanı itimat olunduğu bittebliğ, Pazartesi günü içtima edilmek üzere celseye nihayet verildi.

REİS — Zabtı sabık hakkında bir mütalâa var mı efendim?

ŞÜKRÜ BEY (Bolu) — Efendim, bugün zabıtnameleri tetkik ettiğim zaman Heyeti Vekileye itimat reyinin 188 olduğunu gördüm. Saydığım vakit 187 çıktı. İsmimim itimat reyi verenler arasında olmadığını gördüm. Benim ismimin unutulduğuna kaniim bunun ilâvesini ve o suretle zaptın tashihini talep ediyorum efendim.

BAŞVEKİL — Fethi Bey, müsaade eder misiniz efendim?.

REİS — Buyurun efendim.

BAŞVEKİL ALİ FETHİ BEY (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, geçen celsede Heyeti Vekilenin Programı kıraat edilerek Heyeti Vekileye Heyeti Celileniz tarafından itimat buyurulmuştur. Bu itimat müttefikan olmuştur. Heyeti Vekileniz Heyeti Celilenizin müttefikan vâki olan itimadına ruh ve kalbinden duyduğu bütün teşekkülleri ve minnettarlığı Heyeti Celilenize arz etmek için o zaman bir fırsat bulamamıştı. Çünkü ârâ neticesi arz edildiği zaman bendeniz burada bulunamamıştım. Binaenaleyh bu fırsattan istifade ederek Heyeti Hükümetin teşekküratını Heyeti Celilenize takdim etmeyi bir vazife addederim. İtimadınız sayesinde memleketimizin, milletimizin talep eylediği hizmetleri ifa etmek suretiyle itimadınıza bir kat daha kesbi liyakat etmek için çalışacağımızı arz eylerim efendim. (Alkışlar)

Sualler, Cevaplar

1. — Zonguldak Mebusu Tunali Hilmi Beyin İstanbul'da Darulfûnun ve Yüksek mektepler talebesiyle tranvay şirketi arasında (yarım üçret) meselesine dair şifahi sual takriri.

REİS — Maarif, Nafia ve Dahiliye Vekâletlerine havale edilmiştir.

Efendim, zabtı sabık hulâsası Şükrü Beyin buyurduğu tashihattan sonra kabul edilmiştir.

2. — EVRAKI VARİDE :

REİS — Evrakı varideye geçiyorum. Ruzname harici Hükümet tarafından iki tane evrak müstaceliyetle gönderilmiştir. Bu evrak, ruzname tab edildikten sonra geldiğinden ruznameye ithal edilememiş ve ait oldukları Encümenlere havale edilmiştir. Onlara arz edeyim.

Lâyihalar

1. — Pamuk mahsulune arız olan haşaratın imhası hakkında kanun lâyihası (1/542).

REİS — Ziraat ve Muvazenei Maliye Encümenlerine havale edilmiştir.

2. — Ereğli - Karadere şimendifer hattının inşa edilmesi için 1340 bütçesine mevzu tahsisatın 1341 senesinde dahi sarfı hakkında kanun lâyihası (1/541).

REİS — Nafia ve Muvazenei Maliye Encümenlerine havale edilmiştir.

Teklifler

1. — Edirne Mebusu Hüseyin Rıfkı Beyin teksiri nüfus hakkında teklifi kanunisi (2/375).

2. — Antalya Mebusu Ahmet Saki Bey ve rüfekasının (Umum Memurin Kanunu) unvanlı teklifi kanunileri (2/376).

REİS — Her iki teklif Lâyiha Encümenine havale edilmiştir.

Tezkereler

1. — Mücadelei Milliyede hizmetleri sebkedenlerin taltiflerine dair olan 24 kânunusani 1340 tarihli kanunun tefsirine dair Başvekâletten mevrut tezkere (3/318).

REİS — Müdafaai Milliye Encümenine gönderilmiştir.

Takrirler

1. — Kastamonu Mebusu Halit Beyin 15 nisan 1340 tarihli Devlet ormanlarından köylülerin intifa hakkı kanununun birinci maddesindeki (Köy mahiyetinde kasaba ahalisi) tabirinin tefsirine dair takriri (4/220).

REİS — Ziraat Encümenine havale edilmiştir.

Evrakı Saire

1. — Mısır Meclisi Mebusan ve Âyanı Riyasetlerinden mevrut protesto telgrafları vardır, okunacaktır :

Ankara'da Meclisi Milliye

Mısır Meclisi Mebusanının 24 Teşrinisani 1924 tarihli içtimaında Cemiyeti Akvam ile bütün dünya parlamentolarına hitaben keşidesine ittifakı arâ ile karar verdiği atideki protestonameyi iblağ etmekle kesbi şeref ederim.

İngiltere Hükümeti tarafından Mısır Milletinin hukukuna, hâkimiyetine Kanunu Esasine karşı âhiren icra olunan tecavüzler müvacehesinde Mısır Meclisi Mebusanı, Mısır ve onunla gayrikabili inkisam bir vatan teşkil eden Suda'nın İstiklâliyeti tammesine merbutiyetini ilân ve beyan eder.

Meclisi Mebusan, millet, hükümdar, hükümet ve parlamento tarafından Mısır Ordusu Serdarı ve Sudan Valiyi Umumisi müteveffa Sir Listak Paşanın marûz kaldığı menfur cinayet hakkında izhar olunan kati nefrete ve Hükümetçe verilen tarziyelerle müttehimlerin derdest ve yedi adalete tevdileri hakkında ittihaz olunan tedabiri müessireye rağmen İngiliz Hükümetinin kendi Emperyalist âmâlini terviç etmek ve yalnız hakkına ve davasının meşruiyetine istinat eden masum bir milletten intikam almak üzere kuvvei cebriyeye müracaat için bu meşum hadiseden istifade etmek istemesine şiddetle teessüf eder.

İngiltere Hükümeti her türlü nisbet haricinde ifratkâr matalip dermeyanından başka Sudan'dan Mısır askerlerinin ihracını, Mısır Ordusu Sudan cüzü tamlarının Sudan Hükümeti namına tahlifini, Sudan'da İngiliz müstemlekât şirketleri tarafından zer olunan arazi sahasının, üç yüz bin feddandan gayri mahdut bir adede kadar tezyidini, Mısır Hükümetinin İngiltere'nin Mısır'da ecnebi menafiini himaye yolundaki arzularına muhalefetten feragat etmesini talep etmiş ve İngiliz notalarında münderiç sair müddeiyatta bulunmuştur. Diğer taraftan İngiltere Hükümeti sözden fiile geçerek tehdidatını mevkii icraya vaz etmiş ve bundan başka ittihaz edeceği tedabirin birincisi olduğu kaydiyle İskenderye gümrüklerini işgal eylemiştir.

Mısır'ın hukukuna kati bir darbe teşkil etmekle beraber istiklâline de irası halel eden bu tecavüzler Mısır işlerine bir müdahale teşkil ettiği gibi Mısır'ın Ka-

nunu esasisini ihlâl ve hayatı ziraiye ve iktisadiyesini tehdit eyler. Mezkûr tecavüzlerin vaki olan cinayetle hiç bir münasebeti olmayacağı gibi tarihte de emsaline tesadüf olunamaz. Esbabı ânifeye binaen fiilen gaddarane ve hukuken hiç olan efali mezkûre karşısında Mısır Meclisi Mebusanı cihan muvacehesinde en şiddetli protestoda bulunur ve asrımızın ruhu ve milletlerin hukuku mukaddesesiyle gayri kabili telif olan işbu emperyalist amâlin derecei azameti önünde bütün mütemmedin milletleri şahit ittihaz eder.

Meclisi Mebusan, protestosunu dünyanın bütün parlâmentolarına teşmil eder ve hukuku mukaddesesine, hayatına hürriyetine şiddetle merbut olup istiklâldan başka hiç bir şey istemeyen mazlum bir milleti, zülme karşı berayi müdafaa müdahale etmesi için Cemiyeti Akvama müracaat eder.

Reis
Ahmet Mazlum

Kahire :

Ankara'da Meclisi Milliye

27 Teşrinisani 1924'te alenen içtima eden Mısır Meclisi Âyanı, Mısır Ordusu Serdarı ve Sudan Valiyi Umumisi Sir Listak aleyhinde irtikâp olunan suikast hakkındaki derin teessüflerini tecdit ve işbu meşum cinayet hakkında hissettiği nefretlerini tekrar ederek; bu fırsatla Britanya Hükümeti tarafından verilen notanın gerek Mısır halk ve Hükümeti için pek ziyade hakaretâmiz olan şivei beyanını ve gerekse şedit ve ifratkâr metalibi ihtiva eden muhteviyatını ittifakı ârâ ile ve en kati bir tarzda protesta eder. Nota muhteviyatı suikast ile alâkadar olamıyacağı gibi hukuku umumiye ve bizzat Britanya Hükümetinin beyanatı mükerreresiyle de tezat teşkil eder.

Meclisi Âyan, bilhassa Mısır'ın gayrı kabili iftirak bir cüzünü teşkil etmekle beraber mevcudiyeti için de bir şartı elzem olan Sudan'dan Mısır zabitaniyle tamamiyle Mısır'lı olan askerî cüzü tamların çektirilerek; Sudan cüzü tamları teşkilâtında işbu tedbirin istilzam ettiği tadilâtın ithalini protesto eder. Bu hâdise, Mısır'ın Sudan üzerinde haiz olduğu gayrı kabili inkâr hukukunun alenen ihlâli demektir.

Meclisi Âyan cezirede zer edilecek 300 000 feddanlık arazinin gayrı mahdut bir adede kadar tezyidi hakkında talebi de ayni şeddetle protesto eder. Zira işbu tedbir meselenin her şeyden evvel Mısır zürraının menafii nazarı dikkate alınarak her iki memleket arasında müştereken akd edilecek bir itilâfname ile hallolunacağı hakkındaki İngiliz Hükümetinin taahhüdatına münafidir.

İlk zecri tedbir kaydiyle İskenderiye gümrüklerinin İngiliz askerleri tarafından işgali, merareti tezyitten başka bir şeye hâdim değildir. Mezkûr cinayetin tedârik ettiği fırsattan bilistifade memleketin istiklâline ve hukuku mukaddesesine tecavüz etmek maksut değil ise hükümeti ve mecalisi temsiliyesi de dahil olduğu halde bütün Mısır'ın telin ettiği suikast ile işbu keyfi tedbir arasında hiç bir münasebet tasavvur olunamaz. Bundan maada Mısır Hükümetini, derdest ve tecziye etmek için kemali tahalükle faaliyette bulunduğu ve her tarafta emsaline tesadüf mümkün olan bir takım canilerden dolayı mesul tutmak da mümkün olamaz.

Vicdanı umumiye itimat eden Meclisi Âyan, muvacehei cihanda protesto eder ve gerek aslımızın ruhi ile ve gerekse milletlerin hukuku mukeddesesi ile gayri kabili telif olan mezkûr efali gaddarane karşısında bütün mileli mütemedineyi şahit ittihaz ederek işbu protestonameyi Cemiyeti Akvama ve bütün parlâmentolara iblağ eyler.

Reis namına
Zeki Ebusuut

AĞAOĞLU AHMET BEY (Kars) — Muhterem efendiler, hukuku payimal edilmekte, şerefi ezilmekte olan bir millet, zalim, kahhar ve kırıcı bir kuvvete karşı sadayı iştikâsını yükselterek bütün mütemmedin milletlere iysal ettiği gibi bize de iysal etmiştir. Türk Milletini bihakkın temsil eden Heyeti Âliyenize müracaat ediyor. Efendiler, bugün en adi bir vesile dolayısıyle Mısır Milletinin hukukunu payimal etmek isteyen bir kuvvet, bundan dört beş sene evvel bizi de, bu memleketi, milleti ve kuvveti de ezmek istemişti. Bunun için elinden geldiği kadar - ne mümkün ise hepsini - yapmıştır. İngiliz Hükümeti Türk Milletini batırmak için elinde ne varsa kullanmıştır. İngiliz Hükümeti buna muvaffak olamamışsa iradesi hilâfına olmamıştır. Dumlupınar muharebesinde mağlup olan yalnız Yunanistan değildir. Yunanistan'ı bize saldıran Loit Corç Hükümeti de mağlup olmuştur.

Efendiler, İngiltere Mısır'dan ne istiyor? Mısır'da İngiltere'nin ne işi vardır? Mısır'da değil, kürrei arzın bütün cihatında İngiltere'nin nesi vardır? Efendiler, muvazene ve ahengi âlem bu yüzden bozulmuştur. İngiliz kuvveti beşeriyetin yüzde dördüne yani dört yüz milyon kütle üzerine tahakküm ediyor. Bu tahakkümdür ki mizan ve ahengi âlemi bozmuş, ihlâl etmiştir. Bugün siyasiyatta, beynelmilel münasebatta bir takım zulüm ve tahakkümler oluyorsa bah-

lil ettiğiniz zaman - membaında bu muvazenenin bozulmuş olduğunu görürsünüz.

Hindistan'da üç yüz elli milyon ve diğer memleketlerde yüz milyon insandan aldığı bipayan menabi ile İngiltere bütün beşeriyetin üzerine icrayi tahakküm ediyor. Efendiler, bugün mukedderatı milliyemizi idare eden Başvekilden başlayarak beş zat İngiltere' nin elinde iki buçuk sene inlemişlerdir.

Efendiler, Fethi Beyefendinin, Şükrü Kaya Beyefendinin ve diğer arkadaşlarının günahları ne idi, bunları neden Maltaya göndermiştir? Ve hangi cürümden, hangi kabahattan götürmüştür, esir etmiştir? Bunların sırf bir cürümleri vardı; Vatan aşıkı olduklarından, vatanlarını sevdiklerinden dolayı Maltaya götürülmüşlerdir. Başka saik yoktur. İngiliz Hükümeti zannediyordu ki, Türkiye'den iki yüz adam götürülürse ve Sultan denilen adamı elde ederse onun vasıtasıyle Türkiye'yi mahvedecekti. Fakat hesabında yanıldı. Sonra anlaşıldı ki; Türk yatağında Mustafa Kemal gibi kahramanlar yatıyormuş; analşıldı ki Türk yatağında memleketi için seve seve ölmeğe hazırlanan milyonlarca çiftçiler varmış. İşte efendiler; şu maruzatım İngiliz hissiyatını yukarıdan aşağıya kadar bozdu.

İZZET ULVİ BEY (Karahisarısahip) — Mısır'da da böyle kahramanlar olsa idi kurtulurlardı.

ŞÜKRÜ BEY (Bolu) — İnşallah orada da yakında çıkacaktır.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Muhterem efendiler, bir arkadaşımız niçin Mısır'da da böyle kahramanların bulunmadığını soruyorlar, böyle kahramanların çıkmamasına sebep bugünkü müstevli kuvvetlerin ve bunların ellerindeki kuvvetlerin mahiyetidir efendiler.

İşte efendiler, bundan sonra sokak ortasında inkılâp yapmak imkânı milletler için kalmamıştır. Bugün istilâya uğrayan milletler için, eskisi gibi, 18 - 19 ncu asırlardaki gibi öyle izdaham halinde sokağa çıkıp da ihtilâl yapmak ve hazırlamak imkânı kalmamıştır. Çünkü; müstevliler havadan tayyareleriyle ateşler yağdırıyorlar. Sudan, karadan hulâsa her yerden tanklarıyla, teçhizatlarıyla bu gibi teşebbüsata meydan vermemek vasıtalarını haizdirler.

Şimdi efendiler, eğer karşıdan bir kuvvet Mısır' ın içerisine girmek teşebbüsünde bulunur ve Mısır milleti de buna karşı kendini müdafaa etmek hassasını kendisinde bulamaz ve ibraz etmezse işte o zaman hepimiz Mısır milletine münfail olmağa hakkımız vardır. Fakat bu böyle olmamıştır efendiler. İngiliz Hükümeti, Mısır'a karşı yapacağı tesiri tarihi bir tarik ile halletmiştir ve işte bununla hulûl etmiştir. Öyle hulûl etmiştirki Asyaî hiç bir millette şuuru millî henüz intişar etmemişti. İngilizlerin bu gibi hulûlleri yapmak için bin türlü vasıtaları vardır.

Efendiler, hatta milletin reislerini satın almak vasıtaları bile vardır. Yalnız bununla kalmayarak milletin içine bin türlü fesat sokmak hassalarını haizdirler ve vasıtaları da vardır. İşte bu vasıtalarla şuuru millisi tekemmül etmemiş olan milletlerin içerisine girer ve işte o zaman onları oradan çıkarmak imkânı olmaz.

Şimdi bir imkân vardır efendiler; maatteesüf o imkândan Mısır ve daha başka milletler istifade edemediler. O imkân da Harbi Umumî imkânı idi. Fakat onlar için bu imkân da heder oldu. İngilizler mevait ile onları aldattı. İngilizler onlara dediki : «Rahat oturunuz, muharebe biter bitmez sizin istiklâlinizi vereceğiz.»

Efendiler, zulme maruz kalan herhangi bir milletin cihanı beşeriyete müracaat etmeğe hakkı vardır. Mısır Milletinin bütün temayülatı ruhuye ve kalbiyelerinin bizimle beraber olduğuna zerre kadar şüphem yoktur ve bunların bizimle beraber olduğuna da zerre kadar şüphe etmiyorum. Fakat bugün Mısır'ın başına geçen Hükümdarı ile, beş on kişi İngiliz siyasetine alet olarak bu vicdanı sedayı susturmuş olduğunu itiraf etmez misiniz? Acaba biz de vaktiyle bu vaziyette değil miydik? Acaba biz de vaktiyle hissiyatı milliyemizi izhar edecek mevkide mi idik? Binaenaleyh efendiler; İngiliz Hükümetinin şarkta beşeriyeti nasıl öldürdüğünü bir iki misal ile müsaadenizle arz edeceğim.

Efendiler! 1919 senesinde Hindistan'da (Amister) şehrinde Hint ahalisinden bir cemmi gafir ayin icra ediyorlarmış. Bu ayin esnasında bir İngiliz kadını Bisiklet ile bu cemmi gafir arasında dolaşıyormuş. O cemmi gafirden birisi bu İngiliz kadını üzerine yürümüş. O İngiliz kadını ise şehrin valii askerisi olan General (Dapyer) e şikâyete gitmiş. Şikâyeti vakıa üzerine General derhal emir vermiş, altı bin asker, beş yüz mitrattyöz ve bir kaç top bu meydanlıkta içtima eden izdihamı ihata etmişler ve verilen emir mucibince bunların üzerine on dakika ateş edilmiş ve bu ateş neticesinde yedi yüz adam telef, bin beş yüz kişi mecruh olmuştur ve bu mecruhlar da ölüler gibi meydanda kalmışlardır. Tarihin bize haber vermediği böyle muazzam bir hadise, arz ettiğim gibi canavarca ika edilmiş. Bu hadise, bütün vicdanı beşe-

ri tahrik etmişti. Bu hadiseyi; Hindu rehberleri bütün âleme bildirdiler. İngiliz Hükümeti, bunun üzerine bir tahkikat yapmağa mecbur oldu. İşte acip olarak yapılan bu tahkikat zulmün şenaatından daha fazla, daha acip ve daha menfurdur ki, bu da mahkeme huzurunda söylenmiş olan sözlerdir ki efendiler, bunları arz edeceğim.

Mahkemeye General (Dapyer) gidiyor ve reis, Generale soruyor ve diyor ki : «Sen böyle kuvvayi müselleha ile gayri müsellah bir izdiham üzerine ateş açmağa ve bu ateşi on dakika idame ettirmeğe nasıl ve ne suretle emir verdin?»

General cevaben diyor ki :

Hintliler mabutlarına dua ederken hayır yanlış söylüyorum. Diyor ki : Ben Generalim. Bu memleketin mukedderatından mesuliyet bana aittir. Binaenaleyh bu hususta mahkemeye izahat vermek istemem. O, bir takdir meselesidir. Ben böyle takdir ettim, böyle yaptım diyor. Şunu da arz edeyim. Bu General o cürmü irtikâp etmekle beraber iki gün sonra bir emir çıkarıyor. Bu emrinde diyor ki : Bir hafta şehir ahalisi dört ayak üstünde yürüyecekler ve hakikatten bunu icra ettirmiş, ahaliyi dört ayak üstünde yürütmüştür. Sonra mahkeme bundan soruyor. (Pekâla takdir sana aittir, fakat bu emri nasıl verdiniz) diyor. Efendiler; İşte İngilizlerin şarkta şerefi nefsi beşeri nasıl tahrip ettiklerine bir misaldır. General Dapyer diyor ki (Bu Hint milleti ibadetgânlarına girerken yüz üstü sürünürler. Ben bunlara bu emri vermekle anlatmak istedimki bir İngiliz kadınının şerefi, onların mabutları kadar büyüktür ve yüksektir) diye mahkemede söylüyor. Efendiler! biliyor musunuz mahkemenin neticesi ne oldu? Bu General Dapyer bulunduğu Amister şehrinden azil edilerek başka büyük bir kıtaya kumandan tayin edildi. Hatta bununla iktifa edilmedi. İngiliz lortlar kamarası, bu Generalin bulunduğu yerden azil edilmesini İngiliz Hükümetinin zaafı diyerek Generalin nefine olmak üzere millî bir liste açtı. Gayri müsellâh izdahamın üzerine böyle saldırılmasına mükâfatten milletinden bir kaç yüz bin lira toplayarak verdiler.

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — Ne için pek lâyık olduğu lortluk verilmedi?

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Bir mesele daha varki, onu da arz edeceğim. Mısır'da Vanşivay namında bir mahal var. Bir kaç sene evvel orada İngiliz zabitleri av avlıyorlarmış. Orada güvercin çoktur. Bu güvercinleri avlamağa başlamışlar. Malumdur ki, İslâm ahali her yerde güvercine hürmet eder. Mısır ahalisi de masumiyetin, ismetin ve saffetin bir timsali olmak üzere ona hürmet ederler. Bilhassa köylü ahali o kuşları mukaddes tanır. Binaenaleyh köylü ahali bundan fevkâlade müteessir olmuş ve zabitleri men etmek istemişler. Nihayat aralarında bir münakaşa çıkmış neticede iki zabit ölmüş. İngiliz Hükümeti halkı Vanşivayda toplayarak her on sayıya isabet edenleri ayırdı ve o on sayıya tesadüf eden bedbahtların hepsini astı. Bununla da iktifa etmedi. Gene Vanşivayda ahali tarafından mukaddes addedilen bir pir'in makberi varmış. Ahaliyi terhip ve tel'in etmek için kabri açtırıyorlar ve o mukaddes tanılan zatın cesedini yakıyorlar, külünü telvis ediyorlar. Bu da ahalinin gözü önünde oluyor. İşte efendiler! İngilizlerin şarkta yani Asya Akvamı hakkında tatbik ettikleri mezalimden bir kaç nûmune. Bu söylediklerim en hafifleri, eğer toplamış olduğum misallerin bir kaçını burada zikretmiş olsam emin olunuz ki, tüyleriniz ürperir; yalnız İstanbul' da Ermeni ve Rum kızları, aramak bahanesiyle İslâm evlerine girip, mukadderatı İslâmiyenin başına getirdiklerini burada söylesem hiç biriniz tahammül edemezsiniz.

İngiliz Hükümeti Harbi Umumî esnasında Mısır Ahalisine İstiklâl vereceğini vadetmiş. Eğer Harbi Umumi esnasında Mısır ve Hindistan isyan ve ihtilâl çıkarmış olsalardı emin olunuz bugün İngiltere mevcut değildi. Bugün beşeriyette muvazene teessüs ederek insanlar rahat edecekti. Fakat bunu yapmadılar, aldattılar. Muharebe biter bitmez bunlar bir takım komisyonlar tertip ettiler Hindistan'a - guyaa verdiği istiklâl - sizi temin ederim efendiler; teferruatı itibariyle bizim vilâyet kanunlarımızdan fazla değildir. Bizim vilâyet kanunlarımız ne ise ondan daha dar, daha mahduttur.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergâni) — Reis Paşa Hazretleri usul hakkında maruzzatta bulunacağım söz isterim.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — İkincisi efendiler! Mısır'a vad etmişti. Mısır'a gûya vermiş olduğu istiklâl o kadar şeraitle mukayyettir ki bu şerait içinde Mısır'ın müstakil olarak yaşaması ihtimali yoktur. Şimdi buna karşı Mısırlılar ne yapacaktır? Kıyamı umuminin imkânı yoktur efendiler. Biz ve Heyeti Âliyeniz katli tasvip edecek bir harekette bulunmaktan elbetteki nefret edersiniz. Fakat düşününüz bütün cihaziyle, bütün kuvvetiyle bir milletin üzerine yüklenmiş olan bir devlete karşı bir milletin vatanperverleri ne yapabilirler? Tabiatıyle cebren ve

istenilmeyerek böyle münferit katillere ve suikastlara müracaat diyorlar. Bakınız okuduğunuz nedir? Bir adam öldürmüş, beş yüz bin İngiliz lirası tazminat istiyor. İkincisi; Mısırlılara Sudan'dan, filan yerden çekilin diyor. Katlin bunlarla ne alâkası vardır? Bunların hiç birisini yapamayacak. Fakat milletin, memleketin şahsiyeti maneviyesini, haysiyetini kırmak üzere yapılmış bir takım tedabirdir. Efendiler, Asya'da ve bütün bizim vaziyetimizde bulunan milletler arasında bir tesanut tesisi elbette lâzımdır. Efendiler! Filân millet bize karşı filân vaziyeti almıştı.

FASİH EFENDİ (Antalya) — Ahmet Bey, dün aleyhinde bulunduğunuz bir nazariyeyi bugün müdafaa ediyorsunuz.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Hoca Efendi, ben daima bu yoldayım. Benim müdafaa ettiğim tez başka idi. Bütün Akvamı İslâmiye ve Akvamı Şarkiye üzerine icra edilecek en ufak zulüm; teselsül kaidesi mucibince neticesi gene bize müncer olacaktır.

Efendiler, Musul'u hatırlayınız, rica ederim Beyefendiler! oralarda neler yaptığını pekâla biliyorsunuz ve daha da yapacaktır. Binaenaleyh böyle terhip ve izzeti nefsi yıkacak vaziyetlere meydan vermemek her hür ve müstakil milletin vazifesidir. Siz ki, efendiler şarkta yeni esasla, yeni fikirle, yeni hisle, izzeti nefsi millî ne olduğunu ilân etmiş bir heyetsiniz. Elbetteki bu mazlum milletin sedasına lâzım olduğu muhabbet ve meyl ile cevap vereceksiniz. Ben buna eminim ve hepimiz bu yapılan mezalimden bu heyetin kemali nefretle haberdar olduğunu ve Mısır milletinin istiklâlini ve tamamiyeti mülkiyesini, Sudan'la beraber temin edebileceği emniyesini beşeriyete buradan biz isal edeceğiz.

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — Mazlum, İngiliz dahi olsa bizden ona selâm, Felyahyel Mısriyyin.

KÂZIM VEHBİ BEY (Ergâni) — Muhterem efendiler, layuat revabıtı tarihiye ile merbut olduğumuz Mısır'ın bugünki hali meyusiyet ve felâkete gelmesi elbette bizi mütlehhif etmiştir. Vicdanı beşeriyete hitap olunan bu sedayi tazallüm Türkiye Büyük Millet Meclisinin kalbinde de hassas bir intiba bırakmıştır. (Usul hakkında söyleyecektiniz sesleri). Usulü arz edeceğim. Bu hususta kâfi derecede tezahhüratta bulunulmuştur. Usul ise bu gibi telgraflar okunduktan sonra ruznameye geçilmesidir ve bu kanaatteyim. (O sesleri). Binaenaleyh Ahmet Beyefendinin ifadeleri ve bu ifadelerinin bir kısmı da herhalde kendi ihtisaslarını natıktır.

İBRAHİM SÜREYYA BEY (İzmit) — Biz de Ahmet Beye iştirâk ediyoruz.

KÂZIM VEHBİ BEY (Devamla) — Her halde buna Heyeti Hükümet iştirâk etmez zannındayım. Ruznameye geçilmesini teklif ediyorum.

BAŞVEKİL ALİ FETHİ BEY (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar! Ahmet Beyefendinin Mısır Meclisi Mebusan ve Âyanından Büyük Millet Meclisine gelen protestolar üzerine burada irat ettikleri uzun nutkunu yalnız şahsi hissiyatını ifade eder bir nutuk suretinde telâkkî buyurmanızı rica ederim. (Alkışlar) Hükümetiniz kendisiyle hüsnü münasebat idame etmek arzusunda bulunduğu Büyük Britanya Hükümeti hakkında söylenmiş olan elfaz ve tabiratı tasvib etmediğini Meclisi Âlinize arz etmek ister. (Çok doğru sesleri). Efendiler, Ahmet Beyefendi bendenizin ve Heyeti Vekilede bulunan bazı rüfekanın Malta'da esarette bulunduğumuzu hatırlattılar. Efendiler! memleketin ve milletin büyük menfaatleri karşısında şahsi infialâta, şahsi hissiyata hiç bir zaman yer olamaz. (Alkışlar) Hükümet Heyeti; Türk milletinin, Meclisi Âlinin temayülâtı dahilinde menfaatlerini muhafaza etmekle mukayyettir. Kendi hissiyatınıza tabi olmaktan tenzih ederiz. Binaenaleyh; bu ifadata da iştirâk etmiyorum. Şüphesiz Türk milleti, Mısır milletinin naili istiklâl ve refah olmasını ister; kemali samimiyetle arzu eder. Fakat diğer cihetten Büyük Britanya Hükümeti ile de münasebatını ilerletmeyi ve dostluk dairesinde hareket etmeyi arzu etmektedir.

Efendiler, biz, Büyük Britanya Hükümeti ile Lozan Sulh Muahedenamesini aktettik. Kendisi ile hali sulhte bulunuyoruz ve hali sulh dolayısıyle münasebatımız iyi bir safhadadır. Ve daha iyi olmasını da arzu ederiz. Memleketimizin menfaatı da bunu icap etmektedir. Binaenaleyh, Ahmet Beyefendinin bu uzun nutkundan sonra Hükümet bu hususstaki noktaî nazarını ve fikrini sarahatten Meclisi Âlinize bildirmiştir. Bu suretle telâkki buyurmanızı rica ederim. (Ruznameye sesleri).

Kâzım Vehbi Bey Biraderimizin buyurduğu gibi bu mesail hakkında ayrıca müzakere olamaz. Çünkü bu müzakerenin ne neticeye varacağını tayin etmek müşküldür. Mısır ile İngiliz Hükümeti arasında hadis olan bu ihtilâf hakkında bizim şu veya bu mütalâa dermeyan etmekliğimize lüzum hissetmi-

yorum. Zan ederim Meclisi Âliniz de bu fikre iştirak edecektir. Binaenaleyh bunun bir zemini müzakere olmasını arzu etmezsiniz itikatındayım. Ruznameyi müzakerata geçilmesini Heyeti Celilenizden rica ediyorum.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Kars) — Başvekil Beyefendi, İngiliz Parlâmentosunda Türkiye hakkında söylenen sözleri işitmediniz mi?

FETHİ BEYEFENDİ (Devamla) — İngiliz Başvekili Türkiye ile Büyük Britanya münasebatının dostane bir surette ceryanını arzu ettiğini beyan etmiştir.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Kars) — Öyledir ama, Mebusları söylemişlerdir. Ve hiç bir İngiliz Başvekili böyle sizin gibi Mebuslarına karşı hareket etmemiştir. (Gürültüler).

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Teklifimi reye koyun (ruznameye sesleri).

REİS — Efendim, müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın... Kâfi görmeyenler lütfen el kaldırsın... Müzakere kâfi görülmüştür.

Suallere geçiyoruz.

3. — SUALLER

1. — Edirne Mebusu Hüseyin Rıfkı Beyin; Hıdivi Mısır Abbas Hilmi Paşanın Harbi Umumi esnasında harbiye veznesinden tavizen para alıp almadığına ve saireye dair suali ve Müdafaai Milliye Vekili Ali Fethi Beyin şifahi cevabı.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Sual yeni verildi ise havalesi lâzım gelir.

Riyaseti Celileye

Aşağıdaki suallerime Müdafaai Milliye Vekâleti Celilesince şifahi cevap ita buyrulmasını istirham ederim.

1. — Hıdiv Abbas Hilmi Paşa Harbi Umumî esnasında harbiye veznesinden muaveneten ve tavizen paralar almış mıdır?

2. — Almış ise istirdat olunmuş mudur?

3. — Hidiv Abbas Hilmi Paşa Harbi Umumî esnasında Çubuklu arkasındaki ormanlardan odun nakli için on beş kilometrelik dekovil hattı ve malzemesini ciheti askeriyeden ariyeten almış mıdır?

4. — Almış ise iade ettirilmiş veya ettirilmesine teşebbüs olunmuş mudur?

24 Teşrinisani 1340
Edirne
Hüseyin Rıfkı

BAŞVEKİL VE MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ BEY (İstanbul) — Efendim, Edirne Mebusu Hüseyin Rıfkı Bey biraderimizin suallerine birer birer cevap vereceğim.

1. — Hidiv Abbas Hilmi Paşa Harbi Umumî esnasında harbiye veznesinden muaveneten ve tavizen paralar almış mıdır?

Almıştır efendiler. (Miktarı ne kadar sesleri). Arz edeceğim efendim. İstanbul Hükümeti, Hükümeti Milliyeye intikal ettikten sonra Harbiye Nezaretinin hesabat ve muamelâtını tasfiye etmek üzere teşkil edilen tasfiye komisyonunun tetkikatına nazaran Abbas Hilmi Paşaya (167) bin lira kadar bir para verilmiştir. (Kâğıt mı, altın mı sesleri). O zaman ne para tedavül ediyor idiyse o paradan almıştır. Tabiî kâğıt tedavül ediyordu.

MUSTAFA FEVZİ EFENDİ (Konya) — Tarihî tediyeyi lütfedin.

BAŞVEKİL VE MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ BEY (Devamla) — Paraları parça parça almıştır. Her parayı aldığı tarihleri bilmiyorum. Umum yekûnu (167) bin liradır.

2. — Almış ise istirdat olunmuş mudur?

Bu paranın istirdadı için Hükümet teşebbüste bulunmuştur, Maliye Vekili teşebbüste bulunmuştur. Yalnız Hıdivi Mısır Abbas Hilmi Paşa bu paranın tavizen değil Mısır'da o zaman vaki olan inkılâp neticesi kendisi Hidivlikten infikâk ettirildiğinden dolayı kendisine İstanbul Hükümeti tarafından Hıddiviyete mahsus maaş suretiyle para verildiğini iddia etmiştir ve bu iddiasını da tevsik için o zaman Sadrazam olan merhum Talât Paşanın bir mektubunu irae etmiştir ve hakikaten efendiler; böyle bir mektup ve mektupta Hidiviyet maaşının muntazaman tesviye olunacağına dair beyanat vardır. Fakat bu beyanat kendisine maaş tahsisi için ne dereceye kadar bir vaziyeti hukukiye ihdas etmiştir ve hakikatten Osmanlı Hükümeti Hidiv Maaşını vermek için böyle bir tezkere ile salâhiyettar mıdır, değil midir? Bu ciheti ayrıca tetkik olunacak ve bittabi hazinenin hukukunu muhafaza etmek için Heyeti Vekileniz hiç bir kusur yapmayacaktır efendiler;

3. — Abbas Hilmi Paşa Harbi Umumî esnasında Çubuklu arkasındaki ormanlardan odun nakli için on beş kilometrelik dekovil hattı ve malzemesini ciheti askeriyeden ariyeten almış mıdır?

Abbas Hilmi Paşa Harbi Umumî esnasında Çubukludaki ormanlardan vermek üzere Harbiye nezaretine odun taahhüt etmiştir ve bu taahhüt mukabilinde kendisine dekovil hattı ve malzemesi itası da derpiş olunmuştur. Fakat Vekâlet bu sual olunan şeyden başka müşarünileyhin bu taahhüdü ifa edemediğini ve Hükümete karşı borçlu olduğunu istihbar etmiş ve bu vaziyete karşı mezkûr komisyon vasıtasiyle vesaiki atikayı tetkik ettirmekte bulunmuştur. Bittabi bu tetkikat neticesinde de hukuku Hazinenin ziyadan vikayesine çalışılacaktır.

İSMAİL KEMAL BEY (Çorum) — Bir sual soracağım, bu 167 bin lira kâğıt para mıdır? Yoksa altın mıdır?

MALİYE VEKİLİ MUSTAFA ABDÜLHALİK BEY (Kângırı) — Kâğıt paradır.

BAŞVEKİL VE MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ BEY (İstanbul) — Harbi Umumî esnasında verilmiştir. Kâğıt paradır.

REİS — Rıfkı Bey, bir şey söyleyecek misiniz?

HÜSEYİN RIFKI BEY (Edirne) — Bir şey söylemeyeceğim.

REİS — Ruznamedeki diğer suale geçiyoruz.

2. — Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin; İzmir'de «Şark halı kumpanyası» fabrikasında müstahdem işçilere ve İstanbul'da Ayvansarayda kâin «Şark Değirmencilik» namındaki şirketin ve «Bamonti» Bira Fabrikasının muamelâtında Türçe istimal olunmadığına vesaireye dair Ticaret Vekâletinden suali.

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Gaziantep) — Tahkikat yaptırıyorum. Henüz bitmemiştir. Şimdi cevap veremeyeceğim.

REİS — Bunu Vekil Beyin tahkikatı neticesine talik ediyoruz.

3. — Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin; İstanbul'da Tersane fabrikalarında çalışan amelenin yevmiyelerine ve mezkûr müessesede «Tersane Sanat Mektebi» açılmasına vesaireye dair Müdafaai Milliye, Ticaret ve Maarif Vekâletinden suali.

REİS — Suale cevap verecek misiniz?

BAŞVEKİL ALİ FETHİ BEY — Efendim, bu sualin bugün ruznameye dahil olacağından Müdafaai Milliye Vekâleti haberdar değildi. Onun için bugün cevabını hazırlayamamıştır.

4. — MUZAKERE EDİLEN MEVAD :

1. — Bilumum ormanların fennî usul idaresine ve işletilmelerine mütedair 22 Eylül 1340 tarihli kanuna tezyil edilmek üzere (1/518) numaralı kanun lâyihası ve Ziraat Encümeni Mazbatası :

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Usul hakkında söz söyleyeceğim.

REİS — Buyurunuz,

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Bugünkü ruznamede bir zuhul görüyorum. Geçen hafta perşembe günkü müzakere ettiğimiz ruznamede üçüncü madde olarak mevcut bulunan Üsküdar vilâyetinin kaza haline ifrağına dair olan maddenin kaldırılmış olduğunu görüyorum. İhtimalki, bu bir zühuldür. Fakat atiyen bir suimisal teşkil etmesi itibariyle doğru değildir. Bu doğrudan doğruya Heyeti Celilenizin vazifesidir. Riyaset herhangi bir maddeyi tehir eder, tavik eder ve müzakeresini imkânsız bir hale getirecek olursa milletin hayatı idaresiyle âlakadar olacağından dolayı bunun derhal tashih edilmesi lâzımdır.

REİS — Unutulmuştur. Nazarı dikkate alınacaktır. Sehv olmuştur, gelecek ruznameye tasvib edersenız dahil ederiz. (Tertip hatası sedaları) (ruznameye geçelim sedaları).

REİS — Ruznameye devam edelim.

Türkiye Cumhuriyeti
Başvekâlet
Kalemi Mahsus Müdüriyeti
Adet
6/3757

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Bilumum ormanların fennî usulu idaresine ve işletilmelerine mütedair 22 Nisan 1340 tarih ve 504 numaralı kanuna tezyil edilmek üzere Ziraat Vekâleti Celilesince tanzim olunup İcra Vekilleri Heyetin 26 . 10 . 1340 tarihli içtimaında leddettezekkür Meclisi Âliye arzı takarrür eden lâyihai kanuniye ile esbabı mucibeyi havi tezkere sureti leffen takdim kılın-

mıştır. Muktezasının ifasına müsaadei Riyaset Penahilerini istirham eylerim efendim.

Başvekil
İsmet

Lâyihai Kanuniye

Türkiye'de mevcut bilumum ormanların fennî üsulu idare ve işletilmeleri hakkındaki 504 numaralı ve 18 Ramazan 1342 ve 22 Nisan 1340 tarihli kanuna berveçhiati maddei müzeyyele ilâve edilmiştir.

Madde 1. — İşletme planlarının peyderpey tatbik olunacağı mevki ve mahal ormanları Ziraat Vekâletince tayin olunur. Bu planların tanzimine kadar ormanlarda işletme raporlarına tevfikan kat'iyat icrası caizdir.

26 . 10 . 1340

Başvekil ve Hariciye Vekili İsmet	Müdafaai Milliye Vekili Kâzım
Adliye Vekili Mustafa Necati	Dahiliye Vekili Recep
Maliye Vekili Mustafa Abdülhalik	Maarif Vekili Vasıf
Nafia Vekili Süleyman Sırrı	Ziraat Vekili Şükrü Kaya
Ticaret Vekili Hasan Hüsnü	Sıhhiye ve Müaveneti İçtimaiye Vekili Doktor Refik

Mübadele, İmar ve İskân Vekili
Refet

Başvekâleti Celileye

Türkiye'de mevcut bilumum ormanların fennî usulü idare ve işletilmeleri hakkındaki 22 Nisan 1340 tarihli ve 504 numaralı kanunun birinci maddesinde devlete, fert, şirket, cemiyat ve müesseselere ve köylere ait bilumum ormanlarla koru ve baltalıklarda kat'iyat icrası, işletme planlarının tanzimine mütevakkıftır. İkinci maddesinde dahi kati işletme planlarının tanzimine kadar gerek devlet malı ve gerek sair orman ve koru ve baltalıklarda kat'iyat, işletme planlarının âzamî üç sene zarfında ikmali şartiyle muvakkat planlarla icra edilir, diye muharrer bulunmasından Türkiye'nin her nevi ormanlarından her ne suretle olursa olsun kat'iyat icrası için muvakkat veya kati işletme planlarının tanzimi memurini fenniyenin vazaifi esasiyesini teşkil etmektedir. Türkiye ormanları takribi bir hesapla dört milyon hektar vüsatinde tahmin edilmekte olup memaliki mütemeddinei sairede cari bulunan usulu idareler ile kıyas edildiği takdirde mütavassıtan beher iki bin hektar vüsatindeki sahanın bir orman fen memuruna tevdiî lâzım gelir ki iki bin fen memurunun istihdamını icap ettirmektedir. Memurini fenniyeye ait ilk kademe 1285 tarihinden iptidar edip o tarihten bu ana kadar güzeran eden elli beş sene zarfında mühtelif orman mekteplerinden ancak beş yüz fen memuru yetiştirilebilmiş ve bugün bunlardan ormancılıkta yalnız 185 adedi kalabilmiştir. Şu halde ormancılığın iktiza ettiği müntesibini fenniyeyi yetiştirebilmek üzere her ne kadar marularz kanununun dokuzuncu maddesinde 1341 senesinde üç orman mektebinin küşadı kabul buyrulmuş ise de, bu üç mekteple beraber Orman Mektebi Âlisinden on sene zarfında âzâmi altı yüz fen memuru yetiştirmek kabil olabilecektir. Bu miktar dahi matlup olan fennî vazifeleri ifaya kifayet edemeyecektir. Bu sene münhal kalan elli fen memurluğuna ait boşluğu doldurmak üzere Orman Mektebi Âlisinde iki aylık bir devrei tahsile tabi ormancı kursu küşat edilmiş ise de bunun da fennî boşluğu doldurmayacağı şüphesizdir. Müteaddit orman mekteplerinin küşadı ise devletin istitaatı maliyesinin inkişafına tabi bulunduğu cihetle bir müddet daha tehir edilmek zaruretindedir. Binaenaleyh memurini fenniyenin fıktanı ve orman teşkilâtı idariyesinin henüz tekemmül edememesi ve binnetice ahalii kura ve orman tüccarlarının pek çok sûda ve şikâyatını istilzam eylemektedir.

Çünkü kanun ahalii kuranın şimdiye kadar serbestçe pazar yerine naklettiği odunlar ve hane ve samathane vesair müştemilâtının tamirine muktazi keresteler işletme planlarına ithal ve takyit edilerek ormanlarda icrayı kat'iyata nihayet vermiştir. Bir taraftan hakkı intifaın temini diğer taraftan kereste ticaretiyle melûf tüccaranın iktisadî taleplerinin isafı, ormanlarda vuku bulan hariklerin itfası, zabıtname ve tahkikatların icrası, harik ve seylap vesair felâketzedelere ait kat'iyatın teshili, devairi resmiye, şimendifer ve nafianın talep ettiği her nevi kereste işlerinin ruiyeti orman memurini fenniyesine muhavvel bulunmaktadır. Kat'iyat ve nakliyat ve harik mevsiminin en bariz bir zamanında memurini fenniyenin hizmeti maksureye sevki de zaten mahdut olan memurini fenniyenin adedini büsbütün azaltmıştır. Binaenaleyh orman teşkilâtı tekemmül ettikçe orman-

ların fennî usulü idare ile işletilmeleri hakkındaki kanun ahkâmının peyderpey tatbiki zarureti hâsıl olmuş ve kanunun temin ettiği mazbutiyet baki olmak üzere icap eden yerlerde tatbik edilerek hem ormanların temini mahfuziyeti, hem de ahali ve tüccaranın temini menfaatı nıkatı nazarı cem edilerek Ziraat Vekâletine bir salâhiyeti takdiriye verilmesi zarureti görülmüştür. Merbut kanun lâyihasındaki maddei müzeyyele bu zarureti tatmin etmektedir.

Merbuten mütekaddim maddei müzeyyelei kanuniye muvafık görüldüğü takdirde Heyeti Celilei Vekilece tahtı karara alınarak Türkiye Büyük Millet Meclisine arzına müsaade buyrulması maruzdur efendim. 12 Teşrinievvel 1340.

Ziraat Vekili
Şükrü Kaya

Ziraat Encümeni Mazbatası

Riyaseti Celileye

Türkiye'de mevcut bilumum ormanların fennî usulü idare ve işletilmeleri hakkındaki 22 Nisan 1340 tarih ve 504 numaralı kanuna tezyil edilmek üzere Ziraat Vekâletince tanzim olunup İcra Vekilleri Heyetinin 26 . 10 . 1340 tarihli içtimaında kabul ve Meclisi Âliye tevdi kılınan maddei müzeyyele ile merbutu esbabı mucibe lâyihası Encümenimize havale buyrulmakla 15 Teşrinisani 1340 tarihli içtimaında Ziraat Vekili Şükrü Kaya ve Orman Müdürü Umumisi Mithat Beyefendiler hazır oldukları halde tetkik ve mütalâa olundu.

Tafsilâtı Vekâleti Müşarünileyhanın esbabı mucibesinde muvazzahan gösterildiği üzere bilumum ormanların fennî usulü idare ve işletilmelerine mütedair olan 22 Nisan 1340 tarihli kanunun birinci maddesi mucibince ormanlardan kat'iyyat ve istihsalât icrası işletme planlarının tanzimine mütevakkıf olduğu gösterilmesinden ve halbuki bu gibi planların tanzimi kâfi miktarda memurini fenniyenin mevcudiyetine vabeste bulunmasından (1285) tarihinde küşat edilip elli beş senelik bir hayatı olan muhtelif orman mekteplerinin yetiştirdiği erbabı fennin miktarı beş yüz gibi şayanı ehemmiyet olmayan bir miktara baliğ olabilip bugün için bunlardan ormancılıkta yalnız yüzseksenbeşi hizmet îfa etmekte bulunmasından naşi fennî usulü idarenin fiilen ormanlarımızın vüsatiyle mütenasiben tesis ve teşkili kabil olamamakta bulunduğu ve Türkiye Hükümeti Cumhuriyesinin havzai memaliki dahilindeki ormanların vüsatı takriben dört beş milyon hektar tahmin, vesair memleketler ormanlarının, usulü idarei fenniyelerinde beher iki bin hektar için vasatî olarak bir fen memuru tavzif edilmekte bulunmasına göre Hükümetin henüz mezkûr kanunla tatbik etmek istediği teşkilâtı fenniyeleri vücuda getirecek ve idare edecek memura sahip ve malik bulunmadığı ve filhakika dört milyon hektar vüsatındaki orman sahasının kısa bir zaman zarfında fennen tetkikiyle kati veya muvakkat işletme planlarının tanzimi suretiyle işletilmesi daha bir müddet için mümkün olmayacağı hakikatı tezahür etmiştir.

Cereyan eden müzakerat ve tetkikattan hâsıl olan neticeye göre esbabı mâruzadan dolayı kati ve gerek muvakkat işletme planlarının tanzim olunamamasından en ziyade müteessir ve mutazarrır olanlar altı ay, bir sene gibi kısa müddetler zarfında gerek zati ve tüccari ihtiyaçları temin edilemeyen köylüler ve müstahsiller olup bu sınıf halkın ihtiyacatı zatiyeleri için devlet ormanlarından intifa hakkı Kanunu mucibince işleyecekleri kereste, odun ve kömür ve kezalik ticaret için kat edecekleri kerestelerin böyle uzun zaman tetkikatı fenniyeye ihtiyaç gösteren planlara taliki âzim müşkülâtı dai olduğu ve mevcut memurin ile bunun imkânı tatbiki müstahyel bulunduğu anlaşılmıştır. Orman Mektebi Âlisinde ve mezkûr fenni usulü idare Kanununun dokuzuncu maddesi mucibince 1341 senesinde açılacağı esbabı mucibe lâyihasında beyan olunan diğer üç orman mektebinden yetiştirilecek erbabı fen ile teşkilâtı mebhuse tekemmül ettirildikçe işletme planları tanzim ve ahkâmı kanuniye bu suretle peyderpey tatbik olunmak zaruret ve ihtiyaçı karşısında kalan Vekâleti müşarünileyha işbu fenni usulu idare ve işletme planlarının ikmaline kadar gayri kabili tehir olan mumamelât ve ihtiyacatı halkı temin edebilmek üzere katiyat ve istihsalâtın işletme raporlariyle icrasını lüzumlu görmüş ve Encümenimiz dahi bu sınıf halkın intifa haklarını vakti zamanıyle irae etmek gayesine matuf olan ka'tiyat fenni planları tanzim edilinceye kadar işletme raporlarına müsteniden icrasını muvafıkı hal ve maslâhat bulmuştur.

Müzakeratı cariye sırasında âzadan Bolu Mebusu Şükrü Bey tarafından (Devlet ormanlarından köylülerin intifa hakkı Kanununun) birinci maddesinin son fıkrasındaki (Kadim köy baltalıklarından yapılacak katiyat ve istihsalâtın dahi işletme raporlarına müsteniden icrasını tavzihan maddeye bir fıkra ilâvesini ve kezalik fenni usulü idare ve işletme Kanunun üçüncü maddesinin köylere ait olan orman koru ve baltalıklar işletme planlarıyle idare olunur) fıkrasındaki «Muvakkat işletme planları»

cümlesinin «İşletme raporları» suretinde tadil ve tashihi lâzım geleceği dermeyan edilmiş ise de Encümenin ekseriyeti ârâsı teklif olunan maddei müzeyyele devlet ormanlarından köylülerin icra edeceği kereste odun ve kömür katiyatının tesri ve teshili temini noktasına matûf ve devlet ormanları tabiri altında köy baltalıkları da dahil bulunduğuna sahip olarak maddeye bu suretle bir fıkranın ilâvesini bilüzum telâkki etmiştir.

Mahaza bilûmum ormanların usulü idare ve işletmelerinde ve muhafazayi hayat ve mevcudiyetlerinde fenni ve kati işletme planlarının tanzim ve tespiti esas olup bu emri mühimmin imkân olduğu mertebede tedricen sahayı tatbike konulması ve bu hususta ecnebi erbabı fenniyeden dahi istifade edilmesi ve bu vazifenin yapılmamasından dolayı her gün temadi etmekte olduğu görülen tahribatın önüne geçilebilmesi için mevzuubahis mekteplerin hemen küşat edilmesini ve erbabı fen yetiştirilmesini bu vesile ile tekrar talep ve temenni eyleriz.

Binaenaleyh tadilen tanzim olunan maddei müzeyyele maslâhatın ehemmiyetine binaen müstacelen müzakeresi icra edilmek üzere Heyeti Celilenin nazarı tasvibine arz ve takdim olunur.

Türkiye'de mevcut bilumum ormanların fenni usulu idare ve işletmeleri hakkında 18 Ramazan sene 1342 ve 22 Nizan sene 1340 tarihli ve 504 numaralı Kanuna müzeyyel maddei muvakkate,

Madde 1. — Kati ve muvakkat işletme plânları tanzim edilmemiş bulunan devlet ormanlarından köylülerin intifaı için işletme raporlarına müsteniden dahi katiyat icrası caizdir.

Ziraat Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Edirne	İzmir
mezundur	Mustafa Rahmi
Kâtip	Aza
Mardin	Sivas
Necip	Ömer Şevki

Aza
Zonguldak
Yusuf Ziya

Köylülerin kereste odun ve kömür kat'iyat ve istihsalâtı yalnız devlet ormanlarına münhasır olmayıp gerek intifa hakkı kanunu ve gerekse ormanların fenni usulû idare ve işletilmesi kanunu mucibince kadimden beri köylere mahsus olup mutasarruf oldukları baltalıklardan dahi intifa ve ihtitap hakkı kabul edilmiş ve hatta baltalıkların muvakkat işletme plânlarıyle idaresi ve kati işletme plânlarının tanzimine devlet ormanlarına tercihan baltalıklardan başlanılması mecburiyeti mezkûr kanunun üçüncü maddesinde sarahaten mezkûr bulunmuş olduğu halde Encümenin maddei müzeyyelede işletme raporlarıyle kat'iyat icrasını devlet ormanlarına tahsis edip baltalıkları müphem bırakmasını ve mazbatasında devlet ormanları tabiri altında köy baltalıklarının da dahil bulunduğunu beyan eylemesini usul ve esasatı kanununiye ile telife imkân göremediğimden maddei müzeyyelede eşhas ve köylere ait orman ve baltalıkların dahi sarahaten zikrolunması lâzım geleceği reyinde bulundum.

Bolu Mebusu	Aza
Şükrü	Abdülkadir

Aza
Ali Şadi

BESİM ATALAY BEY (Aksaray) — Arkadaşlar, bugün hepimiz biliyoruzki, ormanlarda pek ziyade tahribat vardır. Nereye giderseniz gidiniz ormanlar günden güne azalıyor. Günden güne çekiliyor. Zavallı Anadolu'nun ortası dertli bir baş gibi çırçıplak kalmıştır. Yalnız kenarlarda kalan ben oş ağaç ki, onlar da bugün yolsuz kat'iyattan, memurların musamahasından, kereste tüccarlarının mütegallibeden olmasından, hülâsa pek çok esbaptan dolayı tahribata maruzdur. Ormanların tahribatı yüzünden Anadolu'nun havası bozuluyor, rutubeti kuruyor. Buna mukabil hastalık, sıtma tezayüt ediyor. Bunun sebebi Anadolu'daki ormanların kat'iyatında gayri fennî hususatın tatbik edilmesidir. Arkadaşlar; bundan altmış seneye gelinceye kadar Anadolu memaliki ecnebiyeye kereste ihraç edebilecek bir vaziyette ve ihracat da yapabiliyordu. Karadeniz ve Akdeniz sevahili ağaçlarla malamal idi. Fakat bugün ağaçlar sahillerden 20-30 kilometre kadar dahile çekilmiştir. Gayri fenni kat'iyat yüzünden kereste istihsalâtında asgarî olarak % 35 ilâ % 80 kadar zayiat vardır. Sonra bu zayiatla da kalmıyor. O el hızarlarıyle, o iptidai su hizarlarıyle imalât yapıyor, telefat bununla kalsa bir şey değildir. Arkadaşlar! Bu telefatın kat kat fazlası kat'iyatdır. Biz ağacı kesmiyoruz köklüyoruz, körletiyoruz. Onun yerine yenisini yetiştirmiyoruz. Sonra ağaçlar gayri fennî surette kat'iyat gördüğünden yaş olarak kesiliyor, kereste ya el veya su hızarıyle imal ediliyor. Ağaç çatlıyor, tahta patlıyor, boya kabul etmiyor, kıymeti düşüyor. Onun için ecnebi kerestesine muhtaç oluyoruz.

Sonra gayri fennî kat'iyat yüzünden ormanlarımızdaki istihsalâtımız azalıyor. Avrupa'da bir hektar ormandan 4,5 - 5 metre mikâp kereste istihsal edildiği halde bizim ormanlardan 2 - 3 metre mikâp kereste çıkabiliyor. Şüphesiz ki bu mühim bir zaiyatır. Bu gayri fennî kat'iyat ve böyle zayiat yüzünden memleketimize lâzım olan keresteyi kendi memleketimizden tedarik edemiyoruz. Ecnebi kerestelerine muhtaç oluyoruz. 1339 senesi İstanbul gümrüklerine 80 bin metre mikâp yalnız Romanya kerestesi gelmiştir. Bizim Karadeniz savahilinden gelen kereste yalnız 15 bin metre mikâptır.

Arkadaşlar, şüphesiz bu kadar geniş ormanlara, bu kadar işsiz bir ameleye malik olan bir memleket için bu bir felâkettir. Kendi memleketlerinde ormanları işletmeyip veya onları gayri fennî surette işletip tahribe maruz bırakarak ecnebi memleketlerinden kereste getirtmek doğru değildir. Arz ettiğim esbaptan dolayı gayri fennî kat'iyat yapılıyor.

ŞÜKRÜ BEY (Bolu) — Onun sebebi nedir?

BESİM ATALAY BEY (Devamla) — Gayri fennî kat'iyattır. Diğer birisi de mütegallibedir. Arkadaşlar, bugün kereste amillerinin pek çoğu, ağalar, beyler bilmem kimlerdir. Ben birçok kereste mıntakalarında doğdum büyüdüm ve birçok kereste menatıkında memuret verdim ve bu hususta takibatta bulundum. Öyle tahribat vukua getiriliyorki, meselâ bir livanın ormanında, isterseniz size şahsi ile ismi ile söyleyeyim efendiler, fakat böyle şahsi şeyler millet kürsüsünden söylenmez, onun için bilhassa hususi olarak arz ederim. Vilâyetin burasından orman alıyor, kazanın şurasından kesiyor. Orman memurlarlarıyle, Meclisi İdare azasıyle arayı uzlaştırıyor, müfettiş geliyor, müfettişi karşılıyor, iki kuzu kesiyor, iki de tahtacı karası getiriyor. Herifin keyfi yerinde vesselam. Mükemmel bir rapor gidiyor. Velhâsıl tahta âmillinin marazisine mutabık olarak Meclisi İdareden karar alıyor, çekilip gidiyor. Diğer taraftan köylü Hacı Ağanın ormanı tahrip ediliyor ve ağaçsız bırakılıyor. Bendeniz yalnız fenni olarak katiyat yapılmasını arzu ediyorum ve bunu izhar etmek taraftarıyım. Yalnız bu maddede köylülerin kendilerine mahsus baltalıklarının tasrih edilmesi lâzımdır. Orman memurları bilhassa parası az olan köylülere karşı müşkülât gösteriyor efendiler; biliyorum ağalara karşı müşkülât göstermezler. Herhalde köylüler ellerinden, Allahuazimüşşan şahittir, İllâllah deşimlerdir.. Bunların elinden kanunda yoktur diyerek alacaklardır. Encümen diyorki, köy baltalıklarını, Devlet ormanları mefhumunda telâkki ettik, böyle devlet ormanları mefhumunda dahil telâkki ettik demekle olmaz bunu arz ediyorum.

ŞÜKRÜ BEY (Bolu) — Heyeti Celilenizin müsaadeleriyle bendeniz maruzatımı okumak suretiyle ifa edeceğim. Çünkü daha kolay olacaktır. Ve daha etrafiyle ifade etmiş olacağım. Onun için maruzatımı evvelce hazırladım okuyacağım efendim.

Ormanların fenni usulü idare ve işletilmesi hakkında geçen sene Heyeti Celilece kabul olunan kanunun birinci, ikinci üçüncü dördüncü ve beşinci maddelerinde devlete, eşhasa, köylere, müessesata ait ormanlardan katiyat icrasının, işletme planlarının tanzimine mütevakkıf bulunduğu zikredilmiş ve hatta bu fennî planlardan katisinin üç senede ikmali şartiyle her birinde muvakkat plânlarla da katiyata cevaz gösterilmişti.

Muvakkat plân denilen keşfiyatı fenniyeyi mahiyeten kati plânlardan farklı görmeyen orman müdüriyeti umumiyesi tatbikatta memurini fenniyenin fıktanı yüzünden düçarı müşkülât olduğu gibi köylülerin kereste katiyat ve imalâtın şöyle dursun hatta odun, kömür gibi zati ihtiyaçlarını bile ita ve iraede büsbütün âciz gösterdi. Çünkü muvakkat plânları da arz ettiğim gibi kati plânlar hüküm ve kuvvetinde telâkki ediyordu. Halbuki bu telâkki yanlış idi. Çünkü beş Nisan 1333 tarihli Fenni Usul ve İdare Kanununda dahi alelumum ormanlar kati plânları tanzim edilinceye kadar muvakkat işletme plânlariyle idare olunacağına dair olan ahkâmı işletme raporları şeklinde tatbik edilmişti.

Geçen sene Vekâlet bu kanunun bazı ahkâmını tadil maksadıyle getirdiği lâyihai kanuniye müzakere olunurken eğerki muvakkat plânlarda kati plânlardan farklı bir mahiyette değilse orman idaresinin elinde kâfi fen memuru olmamasından dolayı bu vazifenin yapılamayacağını yani ormanların fenni surette tetkikatı ifa edilemeyeceğini ve binaenaleyh halkın ve erbabı mesallihin ihtiyacı lüzumsuz yere tazyik edilmiş olacağından bunun zamanına bırakılmasını istirham etmiş ve hatta Muvazenei Maliye Encümeninde dahi olvakit mülga İktisat Vekili olan Hasan Beyefendi huzuruyla orman idaresi bütçesi tetkik olunurken amenajman diye teşkil edilen ve kati plânlar yapmaya memur olan bir şubenin halen lüzumsuzluğuna iddia ve orman menatıkında âlelade işletme raporu tanzim edecek erbabı fenne malik olmayan bir müessesenin merkezde amenajman şubesi diye kuru bir teşkilât kabul etmesiyle fiilen bir iş görülemeye-

ceğini arz eylemiştim. Maatteessüf mütalâatım olvakit nazarı itifata alınmadı. Fakat zaman ispat ettiki idare bu vaziyetle dört beş milyon hektar vüsatında olan ormanlarımızda daha yirmi otuz sene fenni usulü idareyi tesis etmeye muvaffak olamayacaktır.

Binaenaleyh geçen sene Vekâletin teklif ve Heyeti Celilenin kabul ettiği bu kanunla deruhte ettiği vazaifini erbabı fenninin fıktanı sebebiyle ifaya gayrı müktedir olduğu resmen ve âlenen itiraf eden bir müessese yüzünden halkın ve erbabı sanat ve mesainin tazyika ve bin bir çeşit müşkülâta maruz bırakılmasını Heyeti Celileri asla tevciz etmez ve işte bu müşkülât ve mahrumiyet saikasıyle ormanlarımızda usulsüz ve yolsuz katiyata ve binnetice tahribata sebep olmaz itikatındayım. Bundan başka tarihten takriben altmış sene evvel memleketimizin iklimi, halkın teamülü, ormanlarımızın her türlü vesaitten mahrumiyeti nazara alınmaksızın Avrupa kanunlarından tercüme edilen orman nizamnamesinin yarım yamalak kâh tatbik edilmesi kâh terk edilmesi ve atiyen arz edeceğim en mühim olan bir maddesinin asla tatbik edilmemesi de ormanlarımızın sebebi harabisi olmuş ve halkla hükümet arasında mütemadi bir ihtilâf ve münazara membaı olmaktan kurtulamamıştır. Esbabı mezkûreye gelince : Altmış senelik olan bu nizamnamenin ikinci maddesine nazarı dikkati âlilerini celp ederim, maddeyi aynen okuyorum.

«Madde 2. — Memaliki Devleti Âliyede ne kadar miri ormanı var ise tayin ve tahdit olunacak ve mevaddı atiyenin ahkâmı tayin ve tahdit ile tahtı muhafazaya alınan ormanlar hakkında cari olacaktır.»

İşte efendiler! Altmış sene evvel bu nizamnamenin vazıı olanlar şimdiki tabiri veçhiyle Devlet ormanlarını evvelemirde tayin ve tahdit ederek tahtı muhafazaya almayı ve Devlet malı olarak tayyün edecek aksamında nizamname hükmünü tatbik etmeyi kabul etmişken fiiliyat böyle olmamış ve altmış senedir ne devlete, ne kuraya ve nede eşhasa, müessesata ait olanlar karmakarışık bir vaziyette bırakılmış olmasıdır ki, ormanlarda yolsuz katiyat temadi etmiştir hâlâ de etmektedir. Muhafazalarına imkân bulunamamaktadır. Çünkü eşhasın koru ve ormanları köylülerin baltalıkları, yaylakları Devlet ormanlarının tayin ve tahdit edilmemesi yüzünden karışık bir vaziyete kalmış ve bittabiî umum ormanlar miri orman hükmünde tutularak halkın ihtiyacı bu nizamnamenin mülga beşinci maddesiyle vaktinde irae edilmemesini intaç edip bu müşkül ve müzepzep hal ve hukuku tasarrufiyeden mahrumiyet, halkı yolsuz katiyen biliztirar sevk etmiştir. Ve idare bunca tahzirata ve takayyudata rağmen bunun önüne geçmeye muvaffak olamamıştır. Bu münasebetle şurasını dahi nazarı âlilelerine arz ederim ve çok şayanı dikkattir ki tadhit edilmemiş ve miriyeti ve şimdiki tarifiyle devlete aidiyeti tahakkuk ve tayin etmemiş olan ormanlardan vuku bulan katiyattan dolayı nizamnamenin arz ettiğim ikinci maddesiyle badettahdit ahkâmın cari olacağı hakkındaki hükmü sarihi hilâfına halka senelerce cezalar hükmolunmuş ve hâlâ da hükmedilmekte devam olunmakta bulunmuştur. Hukukî olan bu vaziyetin daha ziyade tenvir edilmesini ulemayi hukukumuza terk ederek esbabı saireye geçiyorum.

Bu nizamnameden sonra ahalii kuraya meccanen verilmesi lâzım gelen kereste ve hatap ve kömürün sureti itası hakkında 1287 ve ormanları tahtı inzibata alınmayan vilâyatta yapılacak muamelât hakkında 1291 ve ormanlarda iddiayi tasarrufta bulunan eşhasın hamil oldukları senedatın tetkik ve muayenesi hakkında 1291 Şubatında ve alelumum ormanlardan çıkarılan kereste ve hatabın ve ormanlara mücavir bulunan kura ahalisine bilâmüzayede ruhsatname ile verilecek keresteler hakkında 1292 tarihlerinde dört kıta talimat neşr edilmiş ve her biri ormanlardaki yolsuz katiyata çare bulmak maksadını istihdafen yapılmış meselede ruh ve asıl olan devlet ormanlarının tefrik ve tahdidi ile emri muhafazasını bırakmış birtakım yarım tedbirlerden ibaret olmakla hiç bir faydası olmamış ve bilâkis dört beş milyon hektar tahmin olunan vasi katiyatın kâffesinde temini muhufaza ve inzibat edilememesi yüzünden yolsuz katiyat devam etmiştir. Bugün dahi ihtiyacın belki yüzde onunu bile temine kâfi olmayan bu nakıs teşkilât ile ormanların bilâtefrik kâffesinde fenni usule idarenin tesisine imkân olmadığı gibi muhafazası da kabil değildir. Çünkü dört beş milyon hektar tahmin olunan ormanlarımızda yapılacak ve ecnebi ormanlarına uydurulacak teşkilâtı fenniye için hükümetin esbabı mucibesinde dahi beyan olunduğu üzere iki bin fen memuruna ve ekalli bunun iki misli yani dört bin muhafaza memuruna ihtiyaç bariz surette mevcut ve bu miktar fen memuru yerine yüz seksen beş kişi ile ben fenni usulu idare tesis edeceğim, ormanların kâffesini fennî işletme raporlarına tevfikan işleteceğim fikrine düşerek, kanunlar tanzim etmek ve bir sene geçmeden erbabı fennin fıktanını ileri sürerek halkın ve küçük müstahsillerin ihtiyacını temin için muamelâtı sabıkaya ricat etmek idarenin düştüğü hataalât vaziyeti tamamen meydana koymuştur. Binaenaleyh

hakikate rücu ettiğinden ve teşkilâtı fenniyeyi mekteplerden kâfi memur yetiştirinceye kadar yani vaktı merhununa bıraktığından dolayı kendi hesabıma teşekkür ederim. Ancak maddei müzeyyele ile teklif olunan işletme raporları şeklindeki usul ile de halkın vesair küçük erbabı mesalihin ihtiyacını günü gününe ifa etmesi bu kadar dar ve gayri kâfi teşkilât ile ifa edeceğine ve şikâyetin önünü alacağına ve ormanlarda muhafaza ve inzibat temin eyleyeceğine asla kani değilim. Çünkü bilumum ormanları muhafaza için hâli hazırda iki yüz kişilik bir muhafaza teşkilâtı vardır. Muhafızlar yalnız ormanları beklemekle muvazzaf olmayıp aynı zamanda köylülerin odun, kömür, ve zati, ticarî ihtiyaçları için ufak mikyasta keresteleri de mesaha etmek ve makta irae eylemekle mükellef olduklarından bu miktar orman mühiti olan bir vilâyete bile kifayet etmez. Kifâyet etmeyince halk gene yolsuz kat'iyata dökülür. Onun için Vekâlet şimdiden tedabir alarak Devlete ait ormanları tahdit edip hakiki ve fiili bir inzibat temin etmeli veyahut bu işi başaramayacak ve alel umum ormanları benimseyerek - ki ben idareyi bu niyette görüyorum - efradın ve köylülerin hukuku tasarrufiyesini tanımayacak ise kıştır, muhafaza teşkilâtını ormanlarımızın vüsatiyle mütenasiben ve tezyit eylemelidir. Yoksa altmış seneden beri devam eden bu keşmekeş ve tezepzüp ormanların atisini tehdit eden müessif bir neticeye müncer olacaktır.

Binaenaleyh Hükümetin bu gayet mühim ve müstesna bir mevhibei tabiyei servet olan ormanlarımız için programında dahi vad edildiği veçhiyle seri ve âcil tedabir düşünmesini temenni ve kanunun Heyeti Umumiyesinin ve madde müzakeresi sırasında tadil teklifim vardır onun kabulünü rica ederim.

REİS — Teneffüs için celseyi tatil ediyorum.

Hitamı Celse : Saat : 4.00

İKİNCİ CELSE

Bedi Müzakerat; Saat : 4.20

REİS — Ali Sururi Bey

KÂTİPLER — Rüşen Eşref Bey (Karahisarısahip), Ragıp Bey (Zonguldak)

REİS — Efendim, yoklama yapacağız. (Ardahan dairei intihabiyesinden yoklama icrasına başlandı.) Ekseriyetimiz hasıldır, celseyi açıyorum.

4. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD :

1. — Bilumum ormanların fenni usulü idaresine ve işletilmesine mütedair 22 Nisan 1340 tarihli Kanuna tezyil edilmek üzere (1/519) numaralı kanun lâyihası ve Ziraat Encümeni mazbatası.

REİS — Söz Kastamonu Mebusu Halit Beyindir.

HALİT BEY (Kastamonu) — Muhterem arkadaşlar, ormanların fenni usulü idaresine ve işletilmesine dair olan Kanunun tanziminde, ormanları tahribattan kurtarmak maksadı istihdaf olunmuştur. Muhterem Besim Atalay Bey, bu kanuna; Ziraat Encümeninin esbabı mucibesiyle teklif edilen maddei kanuniyeye pek taraftar olmadıklarını işrap etti. Bunun da esbabı olarak bu noktayı gösterdi. Haklıdırlar. Fakat bendeniz de Ziraat Encümeninin esbabı mucibesindeki esası teyit edecek bazı mâruzatta bulunmak istiyorum. 20 Temmuz'da İnebolu'ya çıktığım zaman, bu kanunun mıntıkamızla bilhassa ormanlarla alâkadar olduğu için tatbikine başlanıp başlanmadığını öğrenmek için alâkadarlarla görüştüm. Tahkik ettim ve orman fen memuriyle görüştüm. Dedi ki, plan yapmak için âlet yoktur. Malumu Âliniz esas kanunda, katiyat icrası için işletme plânlarının tanzimi şart konulmuştu. Bu plânlar da iki sene zarfında yapıla-

cak ve bu zamanlarda muvakkat plânlarla iş görülecekti. Fakat plan yapmak için evvela fen memuru lâzım, âlet lâzım. Halbuki İnebolu orman idaresinde ağaçların kutrunu ölçmek için basit bir âletten başka bir şey yoktur. Plan yapmak için; harita alacak muntazam aletler lâzım, muntazam harita alınacak, bugün basit bir istikşaf haritası bile yoktur.

Sonra Kastamonu'ya geldim. Vilâyetin orman müdürü ile görüştüm. Bu vaziyeti anlattım. O da dediki: Maalesef biz de, katiyen bu işe başlayamadık. Demek ki, bu kanun 22 Nisan'da yapılmıştı. Bendeniz takriben 25 Temmuz'da orman müdürü ile görüşmüştüm. Aradan üç ay geçtikten sonra bu kanunun tatbikatına henüz başlanmamıştı ve orman müdürü bana dedi ki: Bütün mıntakım dahilinde - Kângırı da dahildir - on iki kaza vardır. Bu dairede bu işleri bir dereceye kadar yapacak ancak iki fen memuru vardır, alet ise hiç yoktur. Binaenaleyh vaziyeti Vekâlete ehemmiyetle yazdım, oradan gelecek cevabı intizar ediyorum. Buna talikan de hiç kimseye ruhsat veremiyoruz. Diğer taraftan tüccarlar feryat koparıyorlar, ormanlardan katiyat için ruhsat istiyorlar. Fakat ruhsatname itası, plân tanzimine ve hiç olmazsa muvakkat plân tanzimine mütevakkıf olduğundan müsaade edilemiyor. Şimdi kabahat ahalinin mi, yoksa bu işi vaktiyle teklif ederken düşünememiş olan hükümetin midir? Maalesef bu kanunu Meclisi Âliniz Zekâi Beyefendiye itimat ederek tadil etti ve 22 Nisan'da bir müzakere ile çıktı ve sırf Zekâi Beyefendinin şahıslarına itimaden bu kanun kabul edildi. Halbuki bu kanun kabul edilirken Meclisi Âlice, bütün esasatın hazır olduğu düşünülüyordu. Maalesef tatbikata gelindiği zaman bu esasların hazırlanmamış olduğu anlaşıldı ve evvelki gün mektup aldım, elân gene bu esastan şikâyet ediyorlar, 800 metre mikâbı ağaç için bir müracaat ettim, (1 000) metre mikâbı ağaç için diğer bir müracaat ettim, (500) metre mikâbı ağaç için de diğer bir defa müracaat ettim. Bunların hiç birisi için orman idaresi muamele yapmadı. Çünkü ormandan katiyat için velev muvakkat olsun, işletme planı lâzımdır. Fakat bunu yapacak memur yoktur. Halbuki dairei intihabiyemizde kırk bin hektara yakın orman vardır. Vilâyetin bütün arazisi ormandır, ahali kerestekeştir, hayatları münhasıran ormanla alâkadardır.

Muhterem Besim Atalay Beyefendiye şurada diyeceğimki kereste amilleri ekseriya ağalardır, beylerdir. Bunlara Besim Atalay Bey mütegallibe diyorlar, bendeniz kendi dairei intihabiyem için bunu kabul edemeyeceğim (Hiç birimiz kabul etmeyiz sesleri) evet bazı yerlerde hızar sahipleri vardır, fakat bunların bilâkis ahaliye çok menfaatleri dokunuyor. Bunlara müstahsil diyebiliriz, bunlar hızarlarını işletiyorlar, kereste yapıyorlar, harice sevk ediyorlar. Diğer taraftan fukara ahali bunların yaptıkları keresteleri nakil ile geçiniyorlar. Diyebilirim ki, dairei intihabiyemdeki ahalinin çoğu kerestekeşlikle, nakliyatçılıkla geçiniyor.

Hatta Safranbolu'nun ovası, bir nahiyesi vardır, orada dört beş fabrika vardır. Buranın pek çok halkı bu fabrikalarla geçiniyor. Ulugos nahiyesinde on beş bin ahali vardır. Bunların onda dokuzu belki 3 - 5 sermayedar vasıtasıyle para kazanıyor demektir. Onun için ben bunlara kendi nefsim itibarıyle mütegallibe namı vermeye çekiniyorum.

Sonra buyrulduki, Karadeniz'den 1335 senesinde İstanbul'a 15 bin metre mikâbı kereste gitmiş, Romanya'dan da 80 bin metre mikâbı kereste gitmiştir. Bir zuhul olsa gerektir. Belki İstanbul'a 15 bin metre mikâbı kereste gitmiştir. Fakat ben İnebolu, Cide, Bartın, Amasra gümrüklerinin 1339 senesine ait gümrük listelerini tetkik ettim. Yalnız İnebolu'dan harice sevk edilen 20 bin metre mikâbı kereste vardır ve bu kereste de mamuldür. Diyebilirimki, bütün vilâyetimiz dahilinde - Bartın da dahil olmak üzere - 800 bin metre mikâbına yakın işlenmiş, işlenmemiş kerestemiz vardır.

Fakat Malumuâliniz son zamanlarda İstanbul'da inşaat azalmıştır. Yalnız Garbî Anadolu'da pek çok inşaat vardır. Bu münasebetle ve bittabi keresteye ihtiyaç hâsıl olduğu için Karadeniz'in kereste âmilleri bütün kerestelerini doğrudan doğruya İzmir'e sevk ediyorlar. Hatta Bartın'da birçok tüccarlar sureti mahsusada motorlu sefain işletmektedirler. Keresteyi bunlara yükleterek İzmir'e gönderiyorlar. Onun için bu «15» binmetre mikâbı keresteyi yapan Karadeniz havzasını, kereste yapmıyor şeklinde göstermek doğru değildir zannındayım.

Sonra arkadaşlar, bu kanunun vakti zamanıyle tatbik edilememesinin başlıca sebebi arz ettiğim gibi âlât ve edevat noksanıyle fen memurlarının noksanisidir.

Ziraat Encümeni; esbabı mucibesinde ecnebi devletlerde her «2 000» hektar için «2» memur istihdam edilmekte olduğunu söylüyor.

Şimdi yalnız Kastamonu Vilâyetinde «400» bin hektar orman vardır. Şu halde Kastamonu Vilâyeti için iki yüze yakın memur lâzım demektir. Halbuki orada iki tane fen memuru vardı. Ademi kifayesine

binaen Vekâlete mâruzatta bulunduk. İhtiyacımızı arz ettik. Bunun üzerine üç beş tane daha memur gönderildi. Halbuki bu gelen memurlar da esnan dahilinde oldukları için ihtiyat zabitine hazırlanmak üzere talimgâha gittiler ve bu suretle eski memurlarla sonradan gönderilen memurların miktarı 4 - 5'i geçmedi. Bunlar da maalesef hiçbir netice elde edemediler ve edemiyorlar. Onun için Heyeti Celileden çok rica ederim. Bu kanun bilhassa Bolu, Kastamonu, Zonguldak vilâyetlerini çok âlâkadar eden bir kanundur. Ahali bu kanundan dolayı çok sıkılmış bir vaziyettedir. Hükümetin ve Encümenin teklif ettiği mevat çok muhiktir. Bunun için bir an evvel kabulünü Heyeti Celileden rica ederim.

Şüphesiz yapılan esas teklifler plandan bahsediyor. Halbuki memurlarımızın noksanlığı âlat ve edevat bulunmaması yüzünden plânın tatbiki meselesi uzun sürecektir. Belki de aradan iki üç sene geçecektir. Bununla beraber Vekâletin maksatları, emirleri yerini bulacaktır. Yalnız o zamana kadar ahaliyi sızlattırmamak ve kereste istihsalatını durdurmamak için yalnız fen memurlarının birine mesaha memurlarının verecekleri raporlarla maksadı temin edelim ve bu suretle işimizi görelim ki esasen teklifin ruhu da budur. Binaenaleyh şimdi işletme plânı yerine rapor kullanılacak demektir.

İşte efendiler bunun yapılmaması yüzünden şu zararlar hâsıl oluyor ki, bunu Heyeti Celiyeye ehemmiyetle arz eder ve nazarı dikkati Âlilerini celp ederim.

Bir defa ahali ruhsatname istiyor. Fakat ruhsatnameyi alamıyor. Bu yüzden bilhassa kerestekeşlikle geçinen halk bu yüzden mutazzarrır oluyor, yani maişetinden kalıyor. Bu hal aynı zamanda memleketin iktisadiyatına taallük ediyor ve tesir yapıyor. Bilhassa bizim memleketimizdeki kerestecilik, iktisat âleminde büyük bir rol oynar. Fakat işte bu beş altı aydır kereste alış verişinde büyük bir buhran hâsıl olmuştur. Halk bilmecburiye eskiden aldıkları ruhsatnamelerle tomrukları kesip tahta yapıyor. Ve ancak bu suretle sevkiyat yapabiliyor. Fakat yeniden hiç bir şey alabildikleri yoktur. Bunun üzerine bittabi efendiler, bu istihsalât azaldığı için hariçten kereste celbine mecburiyet hâsıl oluyor ve celp ediyor ve bu suretle paramız harice gidiyor. Kereste istihsal edilemeyince orman hasılâtı duruyor. Binnetice Hazine ziyan ediyor.

İşte muhterem arkadaşlar şu arz ettiğim mahzurlardan dolayı Heyeti Celilenizden çok istirham ediyorum, bu teklif kabul buyrulsun.

Yalnız esas kanunun birinci maddesinde işletme plânıyla katiyat icrasına müsaade buyrulan ormanlar; efrada, şirketlere ve devlet ormanlarıyla gene köylere mahsustur. Halbuki buradaki teklifte Devlet ormanları denilmiştir. Onun için bu tahsis edilmek lâzımdır. Bu hususu diğer arkadaşlarım da söylediler. Onun için birinci şekil mucibince tahsis edilmesini mutazammın bir takrir de takdim ediyorum, kabulünü rica ederim.

HASAN BEY (Trabzon) — Efendim, bendeniz de lâyihanın taraftarıyım. Yalnız bendenizi kürsüye getirmeye sebep olan şey, Bolu Mebusu Muhteremi Şükrü Bey arkadaşımız tahriri mütalâatını kürsüden Heyeti Celileye arz ederken «İktisat Vekâleti zamanında ormanlar için bir amenajman ve işletme şubesi var idi. Şimdiki vaziyet bu şubelerin lüzumsuzluğunu ifade ediyor» demek istediler.

Halbuki bendeniz bu kanunun saiki olan esbap ve zaruretle idaredeki amenajman ve işletme idareleri arasında hiçbir münasebet göremiyorum. Mesele ormanlardan halkın ve ahalinin istifadesini temin için çok şayanı arzu olan işletme ve amenajman planlarının yapılmasıdır. Memaliki mütemeddinede her orman için kabul edilen ilmî ve fennî usul budur ve yine arz edeyim ki, memaliki mütemeddinenin her tarafında ormanlar böyle işletilmektedir. Fakat bu planlar meydana gelinceye kadar hiçbir ormana ayak basılmasın demek başka şeydir, ihtiyacat kemafissabık oldukça muntazam bir usulde devam etmekle beraber bir taraftan da ormanlarımızı fennî surette işletmek meselesi başkadır. Şu halde bu kanunun istihdaf ettiği veçhiyle muvakkat işletme raporlarına istinaden halkın ormanlardan istifadesini tecviz etmekle beraber hattızatında ormanlarımızı fennî ve ilmî bir surette işletmek için İktisat Vekâletinin amenajman ve işletme şubesi vasıtasıyle asıl vazaifi fenniyesini ifaya da devam etmesi lâzımdır. İktisat Vekâleti; amenajman ve işletme şubesini refine ne derece kaini ise bu şube memleketin her tarafında vazaifini yapıncaya kadar elyevm cari olan usul veçhiyle fen memurlarının verdiği ve kıymeti fenniyeleri Heyeti Âlinizce malum olan raporlara istinaden katiyatın da devamını zaruri görmüştür. Ve şimdi tadili mevzuubahis olan kanunu Heyeti Celilenize İktisat Vekâleti sevk etmemişti Şükrü Bey ifadesinde gûya amenajman ve işletme şubelerinin muvakkaten işletilmeleriyle, tevzi etmek arasında bir münasebet varmış gibi buyurdular. Bendeniz öyle anladım ki, tarizde bulunmak istediler. Zan ederim bu tariz bisuttur.

İktisat Vekâleti işletme ve amenajman planları yapılmadan ormanlardan istifade edilmesin diye bir teklifte bulunmamıştı. Ormanların fennî bir suretle işletilmelerini temin için işletme ve amenajman şubesi bendenizce ileride ormanların salim ve emniyetli bir usule raptedilmesi için lâzım olan bir şubedir. Vekili muhtereminden çok rica ederim. Kendilerinin kudret ve faaliyetinden ormanlarımızın yakın zamanda mahvolmayacağına eminim. Vekil Beyefendi koruyacak tedabiri süratle izhar buyursunlar ve çok temenni ederim işletme ve amenajman şubelerine fevkalâde ehemmiyet versinler.

Bugünkü kanun görülen zarurete binaen gayrı fennî olarak gayrı ilmî olarak tecviz mahiyetinde kaldığımız bir hali ifade etmektedir. Tamamen gayrı fennîdir. Efendiler, hepinize sorarım fen memurunun vereceği işletme raporu nedir? Fen memurları nerede otururlar, ne suretle rapor verirler? Bunları hepimiz biliriz, yani kendimizi aldatmayalım. Şükrü Bey de orman hususunda tecrübedide bir zattır. Zarurete binaen kanunları tadil etmekle beraber tecviz ettiğimiz şey yine ormanları gayrı ilmî surette işletmektir Bu zarurettir ve bu zarureti kendimiz de kabul ettiğimiz için Zekâi Beyin sevk ettiği ve kanunun tadilini istihdaf eden lâyihayi Heyeti Veklede ben de tasdik ettim. Onun lüzumuna bendeniz de kaniim. Fakat onun muvakkat tedbir olacağını bile bile imzaladım ve vaziyetin hakikatı bundan ibarettir. Süratle amenajman ve işletme planları yapıp mevkii tatbike koymak lâzımdır ve buna fevkalâde ihtiyaç vardır. Yoksa fen memurları dediğimiz zevatın vereceği raporlarla orman işletileceğini zan ediyorsak aldanırız. (Hepimiz biliyoruz sesleri) Heyeti Celileniz de buna kani değildir bunu arz etmek için geldim.

ŞÜKRÜ BEY (Bolu) — Efendim müsaade buyurunuz bir şey soracağım. (Müzakere kâfi sesleri)

REİS — Söz sıranız gelmedi (Söz istiyoruz sesleri) Müsaade buyurunuz zaten kifayeti müzakere hakkında takrir yoktur. Reyinize vaz etmiyorum, herkes sözünü söyleyecek.

MUSTAFA RAHMİ BEY (İzmir) — Ziraat Encümeninin teklifine esas itibariyle ekseriyetin taraftar olduğunu görüyoruz. Yalnız Besim Atalay Bey bazı beyanat serd ettiler. Bendeniz onlara karşı muhtasar bazı maruzatta bulunacağım.

Gayrı fennî katiyattan şikâyet ettiler. Zaten geçen sene ormanların fennî usul ve idare ile işletilmesi hakkındaki kanunun hedefi bu idi. Gayrı fennî katiyatta nihayet vermek. Bu kanun ne dereceye kadar tatbik olundu. Bu ayrı bir meseledir. Bugün bunun hakkında Meclisi Âlinizde bir kanun mevcuttur. Bu kanunun şekli tatbikinde planla işletme veya rapor suretiyle işletilme gibi eşkâl vardır. Geçen seneki kanunda yalnız ormanların katiyata tabi olması, işletilmesi kabul edilmişti ve bu kanun kabul olunurken Meclisi Âli, zan ediyorum ki, bazı noktaları Vekâleti Celileye bildirmiştir. Bunlardan birisi kabili istismar olan ormanları teksir ederek planlarını tanzim etmek, fen memurlarını teksif ederek biran evvel planları ihzar etmek ve sahile yakın olan ve maişetleri bilhassa orman ve kereste ile temin olunan muhitlerde evvelâ tercihan bu ormanların planlarını tespit eylemek, ondan sonra katiyata müsaade etmek. Bu dereceye kadar az bir zaman geçmiştir. Bunu mevzuubahis etmiyorum.

Sonra memurlarımızın ve erbabı fennimizin noksanlığını hepimiz biliyoruz. Buna karşı Vekâlet de adeta taahhüt etmiş, icap ederse hariçten orman fen memurları mütehassıslar getirerek ormanların bugünkü gayrı fenni katiyatına nihayet vermek emelini ihzar etmişti. Binaenaleyh bu ihtiyaç dün vad olunduğu zaman nasıl mevcut ise bugün için de, yarın için de her halde uzun bir zaman için lâzımdır.

Ormanların vikayesi ve fennî bir surette istismarı, istihsalâtın tezyidi ve keyfiyet noktai nazarından ormanlarımızın ecnebi ormanlarıyle rekâbet edebilmesi için ecnebi mütehassıslarına da ihtiyacımız vardır. Bugün erbabı fen lâzımdır. Ormanlarımız malumu âliniz takriben dört milyon hektar miktarındadır. Bunun için de 2 000 - 2 500 fen memuruna ihtiyaç vardır. Buna göre tedabir ittihaz etmek lâzımdır. Bu vaziyet karşısında hakikaten âcil tedabir almak lüzumu vardır. Ormanlar malum olduğu üzere yalnız kereste meselesi değil, memleketin iklimi meselesi, memleketin en mühim varidatı meselesi ve sonra da ziraat meselesidir. Ormanların muhafazası ise biliyorsunuz ki bugün ve yarın için lâzımdır.

Ormanlarda yapılan tahribat neticesi tarlalara hücum eden millet bütün ziraat ovalarını berbat etmektedir ve her cins kumlarla, taşlarla dolan arazi kuvvei imbatiyeden mahrum olacak bir hale gelmektedir. Her tarafta binlerce dönüm arazi kumlarla dolmak üzert mahvolmaktadır. Ziraat hakkında felâket, orman hakkında daha büyük bir felâkettir. Böyle iki mühim membaı servetin karşılıklı olarak nevakısını ikmal etmek hususatı düşünülmelidir. Memleketimiz orman ve ziraat memleketidir. Orman meselesi aynı zamanda ziraat meselesidir. Hem

memleketimizi ikliminin itidaline ve hem de ziraata müfit olacak bir şeydir. Bu itibarla fen memurlarının teksiri zarurîdir. Mamafih ne kadar teksir edersek edelim, şurası katidir ki, bilhassa ormancılıkla geçinen fakir köylülerimizin böyle planlarla yapacakları katiyat için beklemeye vakitleri yoktur. Onların katiyatı ufak mikyastadır. Odun, kömür, kereste kendisi için, ticaret için, kendi köylerindeki inşaatı için bu gibi şeyler mutlaka eskiden olduğu gibi bugün de bunların ihtiyaçlarının temin olunması zarureti anlaşıldı. Bu kanunun nevakısı tatbikinden sonra anlaşılıyor. Geçen sene belki bu noksan iyice tahattur edilememiştir. Bu noksanı, hükümet kanununun tatbikatında bizzat görerek, bu noksanı telâfi için icap eden tedabiri almış, Encümen de o suretle kabul etmiştir. Yalnız biz bu daireye hasrını teklif ediyoruz. Şükrü Bey arkadaşımız - ki hakikaten orman işlerinin mütehassısıdır - baltalıkta bu meyana ithal olunsun diyorlar.

Biz zaten diyoruz ki; Türkiye'de köy baltalıkları cüzidir. Sonra bu baltalıkların bir kısmı mühimmi hükümetle munazaalıdır. Vaziyeti hakikiyeleri sarih bir surette tespit edilmiş değildir. Bu itibarla bu kısımlarda katiyat icra edilemez. Ormanlar miri ormanlarıdır, dedik ve bunu da sarahaten mazbatada zikrettik. Binaenaleyh bunu tefsire lüzum görmeden kanunun şümulü dahilinde bulduğum için dahildir, dedik, tasrihe lüzum görmedik. Heyeti Celileniz arzu ederse ancak buna bir kelime ilâvesiyle maksat hâsıl olur. Bendeniz bu kadar maruzatta bulunacağım.

Yalnız Besim Atalay Beyin sözlerine cevap vereceğim. Diyorlar ki, hariçten birçok ecnebi kerestesi geliyor, efendiler; orman meselesi büyük sermaye meselesidir.

ŞÜKRÜ BEY (Bolu) — Yol meselesidir.

MUSTAFA RAHMİ BEY (Devamla) — Büyük sermaye denilince, yol, liman, şimendifer demektir. Bunlar olmadan şimdiki iptidai vesaitle Avrupa ile rekâbetten daima geri kalırız. Bu mulumu âlinizdir. Onun için geçen sene çıkardığımız kanun erbabı serveti daima birleşmeye ve büyük sermayelerle fabrikalar tesis, mahfuz limanlar yapmaya icbar etmiştir. Aksi halde bu sermayeyi istismar ile hiç bir zaman ecnebi sermayesine rekabet edemeyiz. Onun için bu kanun büyük sermayeleri birleşerek, çalışmaya sevk etmiş ve bunun da semeratı görülmeye başlamıştır. Bugün Kastamonu'da büyük sermayeler birleşmiş fabrikalar vücuda gelmek üzere bulunmuştur. Binaenaleyh biz planların kanunda olduğu gibi devamı taraftarıyız. Yalnız köylüler için, zürra için bir müddeti muvakkate için bu kanunu teklif ediyoruz.

DOKTOR MUSTAFA BEY (Çorum) — Efendim, bu maddede işletme raporlarına müsteniden müsaade ediyorsanız. Bu muayyen midir?

MUSTAFA RAHMİ BEY (Devamla) — Bu üç sene için muayyendir.

REİS — Efendim, kifayeti müzakere için dört tane takrir vardır.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Reis Bey; müzakerenin ademi kifayeti hakkında söz söyleyeceğim. Efendim, şimdi Halit Beyefendi beyanatında bu kanunun alelacele çıktığını ve bir müzakereye tabi tutulması münasebetiyle bu kanunun muvakkat olarak çıktığını ve natamam olarak tadili icap ettirdiğini zikrettiler. Mesele mühimdir. Söz alan arkadaşlarımız vardır. Milletin nefine olarak söylenilecek bir kelime kârdır. Acele etmeyelim, arkadaşlarımız söylesinler.

REİS — Takrirleri okutuyorum :

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir, maddeye geçilmesini teklif ederim.

Kastamonu
Halit

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Maddelerin müzakeresine geçilmesini teklif eylerim.

1 Kânunuevvel 1340
Çanakkale Mebusu
Mehmet

Riyaseti Celileye

Mesele tenevvür etmiştir. Müzakere kâfidir, maddelere geçilmesini teklif ederim.

Konya Mebusu
Mustafa Feyzi

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Maddeye geçilmesini teklif eylerim.

Adana Mebusu
Kemal

REİS — Efendim; şu noktayı arz edeyim ki, zaten lâyiha bir maddeden ibarettir. Heyeti Umumiyesi hakkında cereyan eden müzakere madde hakkında demektir. Onun için ayrıca madde hakkında müzakereye lüzum yoktur.

ŞÜKRÜ BEY (Bolu) — Reis Bey; madde hakkında tadil teklifim vardır.

REİS — Müsaade buyurunuz efendim. İstical ediyorsunuz bir defa bu nokta malum olsun. Kifayeti müzakereyi reyi âlinize arz edeceğim. Kifayeti müzakereyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum; kifayeti müzakereyi kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Müzakere kâfi görülmüştür.

VEHBİ BEY (Karesi) — Reis Bey; usul hakkında söz istiyorum. Maddenin Heyeti Umumiyesi hakkında söz söyleyen arkadaşlar var. Bir de maddenin teferruatı hakkında beyanı mütalâa edecek arkadaşlar vardır.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Efendim, madde hakkında söz isterim, (Ekseriyet yok sesleri)

REİS — Efendim, müsaade buyurunuz, madde hakkında söz isteyen arkadaşları yazalım.

Efendim; Mübadele Encümenine intihap olunan arkadaşlar henüz içtima edip Reis ve Mazbata Muharririni intihap etmemişlerdir. Halbuki Encümene muhavvel çok mühim işler vardır. Bu arkadaşlardan Riyaset, sureti mahsusada istirham eder; yarın içtima ederek Reis ve Mazbata Muharrirlerini intihap etsinler ve işe başlasınlar. Mübadele Encümenine intihap olunan arkadaşların ihtiyaten isimlerini okuyorum : Doktor Hilmi Bey (Malatya), Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak), Hasan Sıtkı Bey (Antalya), Kemal Bey (Adana), Şakir Bey (Ankara), Tahsin Bey (Aydın), Emin Cemal Bey (Bolu), Münip Bey (Van), Neşet Bey (Aksaray), Saki Bey (Antalya), Mühittin Bey (Genç), Rahmi Bey (Sivas), Hacı Etem Bey (Saruhan), Şükrü Bey (Biga), Talât Bey (Canik).

Efendim, ekseriyet kalmadığından Çarşamba günü bermutat içtima edilmek ve müzakereye devam olunmak üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı Müzakerat; Saat : 4,50